

گزیده‌ی نوشته‌های

کارل مارکس

در جامعه‌شناسی و فلسفه‌ی اجتماعی

گزینش و پیش‌گفتار:

ت. باباتومور و ماگزیمیلین روبل

ترجمه‌ی:

پرویز بابایی

مؤسسه‌ی انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

گنجانیده‌ها

- ۷..... یادداشت ویراستاران در چاپ دوم انتشارات پلیکان
۱۱..... یادداشت مترجم انگلیسی

پیش‌گفتار

- ۱۷..... ۱. جامعه‌شناسی و فلسفه‌ی اجتماعی مارکس
۵۱..... ۲. تأثیر مارکس بر تفکر جامعه‌شناختی

متن‌های گزیده

بخش ۱. مبانی روش‌شناختی

- ۷۵..... ۱. فرایافت ماتریالیستی تاریخ
۹۴..... ۲. هستی و آگاهی
۱۱۹..... ۳. جامعه، روابط اجتماعی، و ساختار اقتصادی

بخش ۲. جامعه‌های پیشا سرمایه‌داری

- ۱۳۷..... ۱. شکل‌های مالکیت و شیوه‌های تولید
۱۴۸..... ۲. ساختار اقتصادی، قشربندی اجتماعی و نظام‌های سیاسی

بخش ۳. جامعه‌شناسی سرمایه‌داری

۱. خاستگاه‌ها و تکامل سرمایه‌داری ۱۶۱
۲. نظام اجتماعی سرمایه‌داری ۱۸۳
۳. ایدئولوژی سرمایه‌داری ۲۰۱
۴. سرمایه‌داری و از خود بیگانگی انسانی ۲۰۸
۵. طبقات اجتماعی و کشاکش طبقاتی ۲۲۲
۶. پرسشنامه‌ی مارکس ۲۵۲

بخش ۴. جامعه‌شناسی سیاست

۱. دولت و قانون ۲۶۷
۲. نیروی محرک انقلاب ۲۸۶

بخش ۵. جامعه‌ی آینده

- جامعه‌ی آینده ۳۰۱

ضمیمه. گزیده‌هایی از سه نوشته‌ی مهم مارکس

درباره‌ی انقلاب ۵۱-۱۸۴۸ و کمون پاریس:

- مبارزه‌ی طبقاتی در فرانسه ۳۲۳
- ۱۸ برومر لویی بناپارت ۳۶۱

یادداشت ویراستاران در چاپ دوم انتشارات پلیکان

مارکس دانشمندی اجتماعی، فیلسوفی سیاسی و یک انقلابی بود. شهرت او به‌عنوان یک دانشمند، تا حدی، از ترکیب این فعالیت‌ها و بیش از هر چیز، از فراز و نشیب‌های تاریخی «مارکسیسم» به‌مثابه‌ی یک ایدئولوژی سیاسی آسیب دیده است.

بی‌خبری از آثار او نیز، که بیشتر آنها تا سالهای دهه‌ی ۳۰ سده‌ی بیستم نامنتشر ماندند، خود مزید بر علت بود. فقط در ۱۹۲۷ بود که مؤسسه‌ی نشر آثار مارکس-انگلس به مدیریت د. ریازانف نخستین جلد آثار دور از دسترس مارکس و انگلس را منتشر کرد. این مجلدات بعدی، برای نخستین بار متون نهایی و قطعی نوشته‌های مارکس را تا پیش از ۱۸۴۷ قابل دسترس ساخت^۱

۱. مؤسسه‌ی نشر آثار مارکس-انگلس، ۱۹۲۷ به بعد (از این پس رجوع شود به‌عنوان MEGA). مبارزات سیاسی داخلی در حزب کمونیست شوروی به برکناری نخستین مدیر این مؤسسه، ریازانوف (که در ۱۹۳۱ ناپدید شد) انجامید، و تا اکنون (تا آخرین ویراست این کتاب در ۱۹۶۴) ظاهراً پروژه‌ی که ریازانف در نظر داشت و به اجرای آن دست زد، یعنی انتشار آثار کامل مارکس و انگلس، متروک مانده است. از ۴۲ مجلد که در ابتدا مورد نظر بود تنها ۱۲ جلد از آنها انتشار یافته است.

این متن‌ها^۱ برای هر پژوهش جدی آثار مارکس نه فقط به لحاظ کمک‌های مستقیم‌شان به نظریه‌ی اجتماعی بلکه به لحاظ ارائه‌ی نشانی‌هایی در رابطه با پروژه‌ی گسترده‌ی تحلیل جامعه‌شناختی که مارکس در جوانی‌اش در نظر داشت و تنها توانست بخش کوچکی از آنها را منتشر سازد یا حتا بنویسد، حائز اهمیت بسیار است. در پرتو این برنامه‌های دوران جوانی، حتا مجلدهای اساسی **کاپیتال** و **نظریه‌های ارزش اضافی** به صورت پاره‌هایی از اثر عظیم‌تری که قرار بود به تحلیل کلی نهادهای اجتماعی تخصیص داده شود انتشار می‌یابند.

دشواری دیگری که دانشجوی انگلیسی آثار مارکس با آن روبه‌روست، این است که هنوز بسیاری از این نوشته‌های اولیه ترجمه نشده باقی مانده است.^۲ اثرات این کمبود در حتا بهترین ادبیات انتقادی (به انگلیسی) درباره مارکس که بیشتر به چند اثر معروف **مانیفست کمونیست**، **پیشگفتار ۱۸۵۹** و **جلد نخست کاپیتال** تکیه می‌کند آشکار است. در گزینش کنونی متن‌ها ما

۱. برای جامعه‌شناسان مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: **نقد فلسفه‌ی حق هگل (۱۸۴۳)**، **دست‌نوشته‌های اقتصادی، فلسفی (۱۸۴۶)**، **ایدئولوژی آلمانی (۶-۱۸۴۵)**. این نوشته‌ها به‌طور کامل و برای نخستین بار در **MEGA**، جلد ۱/۱ (۱۹۲۷) و جلد‌های ۱/۳/۵ و ۶ (۱۹۳۲) انتشار یافتند.

۲. ترجمه‌های موجود عبارتند از:

ایدئولوژی آلمانی، بخش‌های ۱ و ۳ ویراسته و با درآمدی از ر. پاسکال، لندن، لارنس اندویشارد، ۱۹۳۸ (ترجمه قبلی دیگری هم از سیدنی هوک با عنوان **از هگل تا مارکس**، نیویورک ۱۹۲۶ هست).

گزیده‌ی مقالات ترجمه‌ی ا.ج. جی استنینگ، لندن، ۱۹۲۶، نیویورک، ناشران بین‌المللی، ۱۹۲۶.

مقاله‌یی به قلم ا.ج. اف. مینز، تز دکتری مارکس در علم و جامعه شماره ۱، ۱۹۴۸ حاوی قطعاتی ترجمه شده ولی بیشتر توأم با تغییر است.

تحقیق مفید دیگری از نخستین نوشته‌های مارکس با خلاصه‌هایی از برخی متون در ا.ج. ب. آدامز، **کارل مارکس در نوشته‌های نخستین**، لندن، ۱۹۴۰.

کوشیده‌ایم با گنجاندن تعداد زیاد ترجمه‌هایی از این نوشته‌های اولیه توازن را بازگردانیم. ولی ما گزینش را فقط به دست‌نوشته‌های پیش از ۱۸۴۷ محدود نکرده‌ایم و فرازهایی از کلیه نوشته‌های معروف مارکس، به استثنای مکاتبات او، انتخاب کرده‌ایم و در فشرده‌یی منطقاً کوچک، وجوه اصلی روش او و استنتاج‌های عمده‌ی پژوهش او را بازنماییم. یک دلیل برای گزینش گسترده این است که بسیاری از نوشته‌های مارکس که ترجمه شده‌اند، چندان شناخته نشده و در برخی موارد ترجمه‌های موجود رضایت‌بخش نیستند. دلیل دیگر و مهم‌تر این است که نظریه‌های مارکس متحول شده و ما کوشیده‌ایم این تحول را نشان دهیم. برای مثال، باید به نظریه‌های وی درباره طبقه‌ی اجتماعی و درباره سازمان‌بندی صنعت سرمایه‌داری اشاره کنیم.

ما قصد نداریم در این جا، تفسیری مفصل درباره متن‌ها ارائه دهیم. در نخستین بخش، ما به برخی تأثیرهای فکری بر مارکس و نقشی که آنها در پردازش نظریه‌های خود او داشته‌اند می‌پردازیم. این ما را به یک بررسی نگرش مارکس به تاریخ و روش تاریخی و به بررسی علمی که او می‌کوشید برپا سازد و به گزارشی از رابطه‌ی میان تحلیل اجتماعی و فلسفه‌ی اجتماعی در تفکر او هدایت می‌کند. در بخش دوم مرور تاریخی مختصری به تأثیر نظریه‌های مارکس بر جامعه‌شناسی بعدی خواهیم داشت. در ویراست حاضر، یعنی در ویراست چاپ دوم انتشارات پلیکان، به کتاب‌شناسی گزیده، ارجاعاتی به ترجمه‌های انگلیسی اخیر نوشته‌های مارکس افزوده شده است.

ت. ب. باتومور

ماکزیمیلیان روبل

سپتامبر ۱۹۶۴